

การวิเคราะห์สถานะหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

DEBT ANALYSIS AND RELATED FACTORS FOR AGRICULTURAL COOPERATIVE'S MEMBER DEBT IN THE NORTHEASTERN OF THAILAND

Receive : October 29, 2021

Revised: February 03, 2022

Accepted: March 28, 2022

โฉมจรัส ปินทอง¹⁾, วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์²⁾

¹⁾นักศึกษามหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²⁾อาจารย์ประจำภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Chomjarat Pinthong¹⁾, Vijitsri Sanguanwongse²⁾

¹⁾Master Student Science Education. Faculty of Economics. Kasetsart University,

²⁾Department of Cooperatives, Faculty of Economics, Kasetsart University.

*Corresponding author e-mail: chomjarat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสถานะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวอย่าง คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 412 ราย โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ และสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติทดสอบไคกำลังสอง

ผลการวิจัย พบว่า 1. สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่มีจำนวนเงินที่เป็นหนี้กับสหกรณ์ 150,001 – 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมา จำนวนเงินที่เป็นหนี้กับสหกรณ์ 10,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.5 และจำนวนเงินที่เป็นหนี้กับสหกรณ์ 50,001 – 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.2 สาเหตุที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ พบว่า 1) มีสาเหตุเพื่อใช้ในการเกษตร 2) เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน (ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ) 3) เพื่อใช้ในการศึกษา (ค่าเทอมบุตร ฯลฯ) 4) เพื่อใช้ในการทำอาชีพเสริมที่ไม่ใช่การเกษตร 5) เพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาล 6) เพื่อใช้ซื้อ/เช่าบ้านและที่ดิน 2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลจำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพหลักในการเกษตร และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จำนวน 2 ตัวแปร ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสมาชิก และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ จำนวน 12 ตัวแปร ประกอบด้วย ด้านสภาพทางสังคมที่ต้องสร้างภาพลักษณ์มีผลต่อการก่อหนี้ ด้านการเสพติดสิ่งบันเทิงต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี ละครเวที สวนสนุก กีฬา ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้ด้านความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างอุโบสถ ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้ด้านผู้ที่มิรายได้สูงมักจะมีเงินออมมากกว่าผู้ที่มิรายได้น้อย ด้านสินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ด้านการซื้อรถยนต์/รถมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว คำนวณว่าการใช้รถโดยสารสาธารณะ มีผลกระทบต่อการก่อหนี้ ด้านนโยบายการเมือง/รัฐบาล ทำให้กู้ยืมมากขึ้น เช่น นโยบายประกันพืชผล นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายพักชำระหนี้

ด้านระดับการศึกษา มีผลต่อการก่อหนี้ ด้านการรู้จักบริหารเงิน/การวางแผนจัดการการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง ด้านรายได้ในอนาคตจะเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้นด้วย ด้านการกู้ยืมเงินเพราะทำให้จ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ต้องการหรือในยามที่ฉุกเฉิน และด้านค่าครองชีพสูงขึ้น/สินค้ามีราคาแพงมากขึ้นมีผลต่อการก่อหนี้ ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค จำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย ด้านการศึกษาของบุตร ด้านความต้องการปัจจัยสี่ (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค) ด้านความต้องการทางด้านเทคโนโลยี (อุปกรณ์เครื่องจักร เครื่องมือการเกษตรรถไถ รถแทรกเตอร์) และด้านการดื่มสุราและอบายมุข เช่น การพนัน หวย ฯลฯ และปัจจัยด้านปัญหาภัยพิบัติ (น้ำท่วม/ภัยแล้ง) ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้อง หรือนำไปกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจระดับฐานรากให้กับประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก รวมทั้งเกษตรกร ประชาชนทั่วไปที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรได้อย่างมีระบบ เหมาะสมกับบริบทของสังคมและพื้นที่

คำสำคัญ : หนี้สิน สหกรณ์การเกษตร สมาชิกสหกรณ์การเกษตร

ABSTRACT

This research aimed to 1) Debt analysis of Agricultural Cooperative member in the northeast region and 2) Factors relating the indeptness of Agricultural cooperative in the northeastern region .The key informants in this research were Agricultural cooperative members 412 persons Data collected by using the questionbaire. Data were analysed by descriptive statistics : percentage, frequency and inference statistics by Chi-square test.

The results found that 1) The majority of agricultural cooperative in the northeastern province have and indeptness about 150,001 – 200,000 baht, about 29.2 percent, and then 10,001 – 50,000 baht about 23.5 and finally indeptness about 50,001 – 100,000 baht about 19.2 caused by cooperative financial loan. the results demonstrated that 1) debt for agricultural expense, 2) Household expense (food supply, water, nourriture) 3) Education propose 4) Off-farm occupation investment 5) Healthcare expenditure 6) House and land buy/rent. For the second objective, factor affecting the indeptness of agricultural cooperative member in the northern province at significant level 0.05 were 6 individual factors such as sex, age, marriage status, education level, main farmland occupation, number of household member. 2 economic factors such as : average income of household member and monthly expenditure of household. 12 Attitude factors such as Social ststus level, leisure expense : movie, music, other recreation sport and so on were related to their indeptness.

The religion believe : bouddhism merit traditions, temple building donation were partially related to their indeptness. The higher level in income have generally more saving level than the lower income. The credit purchase motivated the consumer to buy these products. The car purchase

seem practically gained more benefit than public transport and seem more induced their indeptness. The policy factors affected the financial loan such as commodity good price guarantee, government social welfare, pause-debt policy. The education level affected their indeptness : financial planning, income-expense management reduce their indeptness rate. The future income will prably increase, otherwise, the household expense will consecutively increase. The financial loan due to the urgent need will available in time. However the higher rate of commodity affected the increasing rate of indeptness. The fundamental commodities including 5 factors : Children's education, fundamental commodities needs (foods, house, clothing and pharmaceutic products). Technological equipments (Agricultural mechanics, tractors) and recreation activities (gambling and lotteries) Disasters crisis (Flood and Drought). So, the government agencies and related organization should concern about the data analysis about Factors affecting agricultural cooperative members indeptness in the northeastern area . This research result should be applied in term of Policy and project planning, and Small household economic planning in agricultural families and another agricultural cooperative villagers in the appropriate socio-economic context

Keywords : Debt analysis, Agricultural cooperative, Agricultural Cooperative member

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม ด้วยมีลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม แม้ว่าประเทศไทยจะพยายามไปสู่ ความเป็นประเทศอุตสาหกรรม แต่ก็ยังคงพึ่งพาอาศัย อาชีพเกษตรกรรม การพัฒนาประเทศตามแนวทาง ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ผ่านมามีผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนา ที่สูงขึ้น มีความร่วมมือกับต่างประเทศ สามารถขยาย โอกาสด้านการค้า และการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น โครงสร้างพื้นฐาน มีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น ทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้น ปัญหาความยากจน ลดลงและคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น อย่างไรก็ตาม โครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ และสังคมโลกมากขึ้น จึงทำให้มีความอ่อนไหว และผันผวนตามปัจจัยภายนอก ในขณะที่ ความสามารถในการแข่งขัน มีการปรับตัวช้า

ทำให้ประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพ ในเกือบทุกด้าน สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ในปี 2560 ครุว์เรือนในประเทศไทย มีหนี้สิน เฉลี่ยของครุว์เรือนทั้งสิ้น 178,994 บาทต่อปี ซึ่งครุว์เรือนเกษตรมีรายได้ขึ้นอยู่กับสภาพ ภูมิอากาศ และปัจจัยอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ราคาสินค้าเกษตรบางชนิดซึ่งแปรผันตามกลไก ของตลาดเป็นต้น นอกจากนี้ ครุว์เรือนเกษตร ยังใช้ที่ดินทำกินเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน การกู้ยืมรายได้และหนี้สินของครุว์เรือนเกษตรไทย โดยเฉลี่ยรายได้ต่อหัวต่อปี ของครุว์เรือน เกษตรอยู่ที่ 57,032 บาท โดยประมาณรายได้ เฉลี่ยต่อครุว์เรือน อยู่ที่ 171,096 บาทต่อปี (ขนาดของครุว์เรือนเฉลี่ยเท่ากับ 3 คน) ทำให้หนี้สินต่อรายได้ต่อหัวต่อปีอยู่ที่ 74,142 บาท ดังนั้น หนี้สินของครุว์เรือนเกษตรโดยประมาณ

อยู่ที่ 222,425 บาทต่อปี (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2561) ในปี พ.ศ. 2560 ประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน เป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ย ต่อครัวเรือนสูงสุด 3 จังหวัด คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดอำนาจเจริญ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) ที่ผ่านมากระทรวง เกษตรและสหกรณ์พยายามให้ความช่วยเหลือ เกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นไปในรูปของการให้ความ ช่วยเหลือด้านการกู้ยืมได้แก่ เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์

ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสหกรณ์ การเกษตร จำนวน 911 แห่ง มีจำนวนสมาชิก ทั้งสิ้น 1,065,557 คน และมีจำนวนสินเชื่อทั้งสิ้น 44,585 ล้านบาท คิดเป็นสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิก จำนวน 41,842 บาทต่อคน โดยจังหวัดที่มีสินเชื่อเฉลี่ย ต่อสมาชิกสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ หนองคาย บึงกาฬ และอุบลราชธานี ซึ่งมีมูลค่าธุรกิจสินเชื่อของสมาชิก สหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2560) ในการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล ต่อการใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ปัจจัยทางด้านจิตใจ ประกอบด้วย อุปนิสัยบุคคล ความกดดันทางสังคม การกระเ เนตการณ์ในอนาคต และ 2) ปัจจัยทางด้านวัตถุ ประกอบด้วย การกระจายรายได้ทางสังคม ขนาดของสินทรัพย์สภาพคล่อง การให้สินเชื่อ เพื่อการบริโภค ขนาดของสินทรัพย์อุปโภคบริโภค การ ที่มีอยู่ระดับราคาสินค้า การกระจายอายุของประชากร (ณัฐพร ธรรม์ชูวงศ์, 2555, 7) และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ Sanguanwongse, et al. (2019) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์สถานะหนี้สินของสมาชิก สหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการ ก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ยกเว้น ค่าใช้จ่าย

รายเดือน และวัตถุประสงค์การเป็นสมาชิกสำหรับ สวัสดิการปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ ส่วนใหญ่ มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ยกเว้น ความสะดวกในการใช้จ่ายการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ และนโยบายการเมือง/รัฐบาล และปัจจัย ด้านการอุปโภค/บริโภค ส่วนใหญ่มีอิทธิพล ต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ยกเว้นภัยพิบัติจากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าว จึงควรศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้ ที่ประกอบด้วย ปัจจัย ส่วนบุคคล ปัจจัยค่านิยม/ ทัศนคติ และปัจจัยด้านการอุปโภค/บริโภค จากสาเหตุ ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษางานวิจัยเพื่อค้นหา สถานะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัด ถึงปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปนำเสนอ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของสมาชิก สหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อย่างตรงจุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออก เฉียงเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากรที่ใช้การศึกษาครั้งนี้เป็นสมาชิก สหกรณ์ การเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 20 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา นครพนม บุรีรัมย์ บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร สุรินทร์ ศรีสะเกษ หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้การศึกษาค้นคว้า โดยกำหนดตัวแปรดังนี้ 1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน และปัจจัยการกู้ยืมประกอบด้วย ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ และปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค 2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาวะหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยมีแนวทางการใช้สมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล มีผลต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์
2. ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ มีผลต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์
3. ปัจจัยการกู้ยืม มีผลต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการอุปโภค/บริโภค แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ปัจจัยทางด้านจิตใจ ประกอบด้วย อุปนิสัยบุคคล ความกดดันทางสังคม การตระหนักเหตุการณ์ในอนาคต และ 2) ปัจจัยทางด้านวัตถุ ประกอบด้วย การกระจายรายได้ทางสังคม ขนาดของสินทรัพย์สภาพคล่อง การให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคขนาดของสินทรัพย์อุปโภคบริโภค ถาวรที่มีอยู่ ระดับราคาสินค้า การกระจายอายุของประชากร (ณัฐพร ตรรักชูวงศ์, 2555, 7)

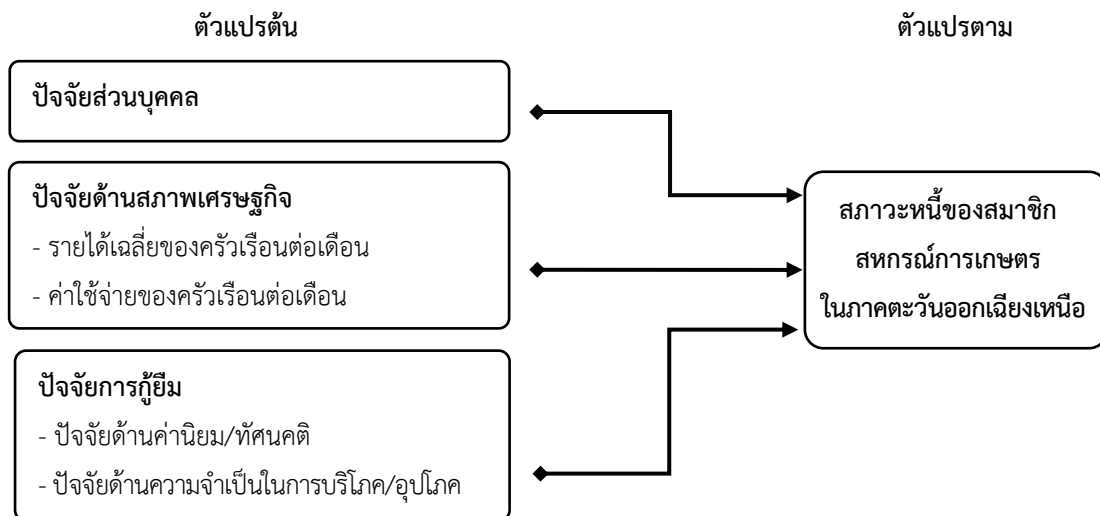
ทฤษฎีการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้ประกอบด้วยทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานแบบรายได้สมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis) และ ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานแบบรายได้สมบูรณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดของ John Maynard Keynes ที่ว่าด้วยการบริโภคและการลงทุน โดยการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิที่สามารถใช้จ่ายได้จริงหรือรายได้พึงจ่าย (Disposable Income) (Mingmaneeenakin, 2008)

ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis) การบริโภคไม่ได้มีความสัมพันธ์เฉพาะกับรายได้สมบูรณ์เท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (Duesenberry, 1959) นอกจากนี้สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ปี 2546 ได้กล่าวถึง พื้นฐานของข้อสมมติรายได้เปรียบเทียบใน 2 ลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค คือ 1) พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคแต่ละคนจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมากกว่า การบริโภคของตนเองเพียงคนเดียว 2) การบริโภคในปัจจุบันถูกกำหนดโดยแบบแผนของการบริโภคในอดีต กล่าวคือ ผู้บริโภคจะพยายามรักษามาตรฐานการบริโภคของตนเองกับระดับรายได้สูงที่สุดที่เคยได้รับมา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการอุปโภค/บริโภคซึ่งเป็นแนวคิดของ ณัฐพร ตรรักชูวงศ์ (2555) และทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานแบบรายได้สมบูรณ์ซึ่งเป็นแนวคิดของ John Maynard Keynes (1936) และทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานแบบรายได้เปรียบเทียบของ (Duesenberry, 1959) จึงได้กำหนด กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาสภาวะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สหกรณ์มีการให้สินเชื่อแก่สมาชิก และมีการส่งรายงานทางการเงินประจำปี 2559 – 2560 จำนวน 911 สหกรณ์ จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 1,065,557 คน สินเชื่อรวม 44,585,146,327 บาท (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2560)

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขอบเขตขนาดตัวอย่าง จากสูตรของ Taro Yamane โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จะได้ขนาดตัวอย่างในเบื้องต้นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน

3. การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เป็นกระบวนการในการเลือกพื้นที่ในการวิจัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระดับจังหวัด สุ่มตัวอย่างจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากทั้งหมด 20 จังหวัด ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยการจำแนกจังหวัด

ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน โดยจัดเรียงจังหวัดตามสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกจากน้อยไปหามาก โดยกลุ่มจังหวัดโดยใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่ม 0 - 33% แรกของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกระดับต่ำ เรียกว่า จังหวัดในกลุ่มที่ 1
- 2) กลุ่มจังหวัด 34 - 66% เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกระดับกลาง เรียกว่า จังหวัดในกลุ่มที่ 2
- 3) กลุ่มจังหวัด 67 - 100% เป็นจังหวัดที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกระดับสูง เรียกว่า จังหวัดในกลุ่มที่ 3

สูตรเปอร์เซ็นต์ไทล์ของข้อมูลไม่แจกแจงความถี่ที่ใช้กับการแบ่งข้อมูลที่ยเรียงจากน้อยไปหามาก

$$P_r = \frac{r(N+1)}{100} \quad ; \text{เมื่อ } r = 1, 2, 3, \dots, 99$$

$$P_r = \text{ตำแหน่งของเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ } r$$

$$N = \text{จำนวนของข้อมูลทั้งหมด}$$

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มจังหวัดตัวอย่างในแต่ละกลุ่มออกมากลุ่มละ 1 จังหวัด โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย จะได้จังหวัดที่เป็นจังหวัดตัวอย่าง จำนวน 3 จังหวัด

ขั้นที่ 3 การสุ่มตัวอย่างระดับสหกรณ์ การเกษตรภายในจังหวัดตัวอย่าง (ในขั้นที่ 2) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยการแบ่งสหกรณ์ การเกษตรของแต่ละจังหวัดตัวอย่าง ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน โดยจัดเรียงสหกรณ์การเกษตร ตามสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกจากน้อยไปหามาก โดยกลุ่ม จังหวัดโดยใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่ม 0 - 33% เป็นกลุ่มสหกรณ์ การเกษตรที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกระดับต่ำ เรียกว่า สหกรณ์การเกษตรในกลุ่มที่ 1

2) กลุ่มจังหวัด 34 - 66% เป็นกลุ่มสหกรณ์ การเกษตรที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกระดับปานกลาง เรียกว่า สหกรณ์การเกษตรในกลุ่มที่ 2

3) กลุ่มจังหวัด 67 - 100% เป็นกลุ่มสหกรณ์ การเกษตรที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกระดับสูง เรียกว่า จังหวัดในกลุ่มที่ 3

ขั้นที่ 4 ทำการสุ่มสหกรณ์การเกษตร ตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มๆ ละ 1 สหกรณ์ ของแต่ละจังหวัด ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย จะได้สหกรณ์การเกษตร ตัวอย่างจังหวัดละ 3 สหกรณ์ รวมสหกรณ์ตัวอย่าง ทั้งสิ้น 9 สหกรณ์

ขั้นที่ 5 การสุ่มตัวอย่างระดับสมาชิก ในสหกรณ์การเกษตรใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย โดยสุ่มจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตรตัวอย่างในขั้นที่ 4

ขั้นที่ 6 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน ในการคำนวณ จำนวนตัวอย่างที่ต้องการสุ่มในแต่ละ สหกรณ์การเกษตร ตัวอย่างโดยการเลือกสุ่มจำนวน ตัวอย่างจากประชากรในแต่ละกลุ่มจังหวัดตัวอย่าง และในแต่ละสหกรณ์การเกษตร ตัวอย่างแบบ เป็นสัดส่วนจะได้จำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ตัวอย่างในเบื้องต้น จำนวน 400 ราย ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนเพื่อการสูญเสีย

ของแบบสอบถามรวมจำนวนตัวอย่างที่เก็บ แบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 412 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งคำถามเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพหลัก ในการเกษตร อาชีพเสริมที่ไม่ใช่การเกษตร จำนวน สมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของท่านและครอบครัว อายุ การเป็นสมาชิกสหกรณ์ วัตถุประสงค์การเป็น สมาชิก เป็นหนี้กับสหกรณ์หรือไม่ จำนวนเงินที่เป็นหนี้ กับสหกรณ์ เป็นหนี้สหกรณ์มาแล้วกี่ปี ประเภทหนี้ ที่มีกับสหกรณ์ สาเหตุหรือเหตุผลที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ เป็นหนี้กับสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ใช่สหกรณ์หรือไม่ เช่น ธนาคารต่าง ๆ กองทุนต่าง ๆ จำนวนเงินที่เป็นหนี้ กับสถาบันการเงินอื่น สาเหตุหรือเหตุผลที่กู้ยืมเงิน จากสถาบันการเงินอื่น เป็นหนี้้นนอกระบบหรือไม่ เช่น ยืมเพื่อน ญาติพี่น้อง หรือนายทุน จำนวนเงินที่เป็นหนี้ นอกระบบ และสาเหตุหรือเหตุผลที่กู้ยืมเงินนอกระบบ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัย การกู้ยืมเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัย ด้านค่านิยม/ทัศนคติ และปัจจัยด้านความจำเป็นในการ บริโภค/อุปโภค ใช้ระดับการวัดอันตรภาคชั้น 5 ระดับ ซึ่งเกณฑ์คะแนนและความหมาย ผู้ศึกษากำหนดไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิด Open – Ended Question

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ทำการศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้สินของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน วารสาร อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และหาข้อมูลจากบุคคล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. นำข้อมูลที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิด และกำหนดขอบเขตของปัญหาในการสร้างแบบสอบถาม ให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะวัดและกลุ่มตัวอย่าง

3. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามอีกครั้ง ให้เข้าใจลึกซึ้ง โดยเฉพาะในแง่ของลักษณะ ข้อความ คำถามที่ดี และรูปแบบของคำถามที่นิยมใช้ในงานวิจัย

4. ทำการร่างปัญหาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับ รูปแบบที่ใช้ว่าจะกลายเป็นปลายปิดหรือปลายเปิดหรือ เรียงลำดับตามความสำคัญ

5. ตรวจสอบแบบสอบถามด้วยอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้มีประสบการณ์ การทำงานวิจัยเพื่อพิจารณาความถูกต้องเชิงเนื้อหา

6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วนำไป ทดสอบล่วงหน้า (Pre – test) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 30 ชุด เพื่อเป็นการทดสอบและหาความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.883

7. ทบทวนและแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาด ที่พบโดยขอคำปรึกษาจากผู้มีประสบการณ์

8. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาด แล้วไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างแล้วนำผลการตอบ แบบสอบถามไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาครอนบาค

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยใช้ข้อมูลแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากตัวอย่างซึ่งเป็น สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากข้อมูลของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ 2559 - 2560 จำนวน 412 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง โดยใช้ค่าวัดพื้นฐาน ทางสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistic) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยสถิติ ทดสอบไคกำลังสอง (Chi-square)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาวะหนี้สินของสมาชิก สหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการวิจัยพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 412 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.5 มีอายุ 46 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.6 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 34.0 ส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 85.4 ประกอบ อาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 71.1 ประกอบอาชีพเสริม อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 41.3 มีจำนวนสมาชิก ในครัวเรือน 3-4 คิดเป็นร้อยละ 43.9 มีจำนวนสมาชิก ที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 46.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.0 และเมื่อ พิจารณาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของตนเอง และครอบครัว พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่าย 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.0

จำนวนเงินที่เป็นหนี้กับสหกรณ์ พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่มีจำนวนเงินที่เป็นหนี้กับสหกรณ์ จำนวน 150,001 – 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.2 โดยสาเหตุหรือเหตุผลที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ 3 อันดับแรก พบว่า มีสาเหตุเพื่อใช้ในการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 87.9 เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน (ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ) คิดเป็นร้อยละ 69.2 และเพื่อใช้ในการศึกษา (ค่าเทอมบุตร ฯลฯ) คิดเป็นร้อยละ 56.1

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัจจัยส่วนบุคคล	χ^2	Sig.
1. เพศ	2.968	0.227
2. อายุ	27.854	0.001***
3. ระดับการศึกษา	60.328	0.000***
4. สถานภาพ	8.403	0.078*
5. อาชีพหลักในการเกษตร	52.886	0.000***
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน	10.959	0.090*

หมายเหตุ : *, **, *** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .1 , .05 และ .01 ตามลำดับ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสมาชิก และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อเดือน

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อายุ การศึกษา อาชีพหลัก ในการเกษตรมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ดังแสดงในตารางที่ 1

มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	χ^2	Sig.
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสมาชิก	104.623	0.000***
ค่าใช้จ่ายของท่านและครอบครัว	143.437	0.000***

หมายเหตุ: *, **, *** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .1 , .05 และ .01 ตามลำดับ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติกับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ค่านิยม/ทัศนคติในด้านสภาพทางสังคมที่ต้องสร้างภาพลักษณ์มีผลต่อการก่อหนี้ ด้านการแสวงสิ่งบันเทิงต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี ละครเวที สวนสนุก กีฬา ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้ ด้านความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างอุโบสถ ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้ ด้านผู้ที่มียาได้สูงมักจะมีเงินออมมากกว่าผู้ที่มียาได้น้อย ด้านสินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ด้านการซื้อรถยนต์/รถมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว คำนวณว่าการใช้รถโดยสารสาธารณะ มีผลกระทบต่อการก่อหนี้ และด้านนโยบายการเมือง/รัฐบาล ทำให้กู้ยืมมากขึ้น เช่น นโยบายประกันพืชผล นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

นโยบายพักชำระหนี้ ฯลฯ มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่านิยม/ทัศนคติในด้านระดับการศึกษา มีผลต่อการก่อหนี้ ด้านการรู้จักบริหารเงิน/การวางแผนจัดการการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ลดลง ด้านรายได้ในอนาคตจะเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้นด้วย ด้านการกู้ยืมเงินเพราะทำให้จ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ต้องการหรือในยามที่ฉุกเฉิน และด้านค่าครองชีพสูงขึ้น/สินค้ามีราคาแพงมากขึ้น มีผลต่อการก่อหนี้มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ	χ^2	Sig.
1. สภาพทางสังคมที่ต้องสร้างภาพลักษณ์มีผลต่อการก่อหนี้ของท่าน	41.901	0.000***
2. ระดับการศึกษาของท่านมีผลต่อการก่อหนี้	22.400	0.004**
3. การรู้จักบริหารเงิน/การวางแผนจัดการการเงิน (รับ-จ่าย) ทำให้การก่อหนี้ของท่านลดลง	21.284	0.002**
4. การแสวงสิ่งบันเทิงต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี ละครเวที สวนสนุก กีฬา ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้ของท่าน	30.018	0.000***
5. ความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างอุโบสถ ฯลฯ มีผลต่อการก่อหนี้ของท่าน	49.843	0.000***
6. หากรายได้ในอนาคตของท่านจะเพิ่มขึ้น ท่านจะใช้จ่ายในปัจจุบันเพิ่มขึ้นด้วย	21.342	0.006**
7. ผู้ที่มีรายได้สูงมักจะมีเงินออมมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ	30.442	0.000***
8. สินค้าเงินผ่อนมีแรงจูงใจให้ซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น	32.394	0.000***
9. การซื้อรถยนต์/รถมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว คำนวณว่าการใช้รถโดยสารสาธารณะ มีผลกระทบต่อการก่อหนี้ของท่าน	27.680	0.001***
10. ท่านกู้ยืมเงินเพราะทำให้ท่านจ่ายใช้สอยได้ง่ายขึ้นตามที่ท่านต้องการหรือในยามที่ฉุกเฉิน	22.073	0.005**
11. ค่าครองชีพสูงขึ้น/สินค้ามีราคาแพงมากขึ้นมีผลต่อการก่อหนี้ของท่าน	21.933	0.005**
12. นโยบายการเมือง/รัฐบาล ทำให้กู้ยืมมากขึ้น เช่น นโยบายประกันพืชผล นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายพักชำระหนี้ ฯลฯ	27.281	0.001***

หมายเหตุ: *, **, *** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .1 , .05 และ .01 ตามลำดับ

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ เกษตร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค ด้านการศึกษาของบุตร ด้านความต้องการปัจจัยสี่ (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค) ด้านความต้องการทางด้านเทคโนโลยี (อุปกรณ์เครื่องจักร เครื่องมือการเกษตรรถไถ รถแทรกเตอร์) และด้านการดื่มสุรา

และอบายมุข เช่น การพนัน หวย ฯลฯ มีความสัมพันธ์กับ หนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ เกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยด้านปัญหาภัยพิบัติ (น้ำท่วม/ภัยแล้ง) มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ เกษตรในเขตตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ เกษตร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค	χ^2	Sig.
1. การศึกษาของบุตร	29.950	0.000***
2. ความสะดวกสบายในชีวิต	8.486	0.387
3. ค่ารักษาพยาบาล/โรคประจำตัว	9.270	0.320
4. ปัญหาภัยพิบัติ (น้ำท่วม/ภัยแล้ง)	24.486	0.002**
5. ความต้องการปัจจัยสี่ (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค)	27.826	0.001***
6. ความต้องการทางด้านเทคโนโลยี (อุปกรณ์เครื่องจักร เครื่องมือการเกษตรรถไถ รถแทรกเตอร์)	56.310	0.000***
7. การดื่มสุราและอบายมุข เช่น การพนัน หวย ฯลฯ	32.198	0.000***

หมายเหตุ : *, **, *** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .1 , .05 และ .01 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2560 มีมูลค่าหนี้สิน 178,994 บาทต่อเดือน ต่อครัวเรือน หนี้สินของครัวเรือนเกษตรโดยประมาณ อยู่ที่ 222,425 บาทต่อปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสหกรณ์การเกษตร จำนวน 911 แห่ง มีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 1,065,557 คน และมีจำนวนสินเชื่อทั้งสิ้น 44,585 ล้านบาท คิดเป็นสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิกจำนวน 41,842 บาทต่อคน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2560) สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเป็นหนี้กับสหกรณ์จำนวน 150,001 – 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.2 โดยสาเหตุหรือเหตุผลที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ เพื่อใช้ในการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 87.9 เพื่อใช้จ่าย

ในครัวเรือน (ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ) คิดเป็นร้อยละ 69.2 และเพื่อใช้ในการศึกษา (ค่าเทอมบุตร ฯลฯ) คิดเป็นร้อยละ 56.1 จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรมีมูลค่าหนี้สินของสหกรณ์การเกษตรน้อยกว่ามูลค่าหนี้สินของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้

2. จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพหลักในการเกษตรมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ เกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2561) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้

รายจ่าย การออม หนี้สิน ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจ ก่อหนี้และความต้องการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ประกอบด้วย อายุของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และการปฏิบัติงาน ในเชิงเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตร ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษา ของหัวหน้าครัวเรือน และพบว่า สมาชิกสหกรณ์ การเกษตรที่สูงอายุจะมีโอกาสเป็นหนี้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีภาระและความรับผิดชอบในการสร้างฐานะ ทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้เฉลี่ย ของครัวเรือนต่อเดือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ต่อเดือนซึ่งสอดคล้องกับ วิทยา เจียรพันธ์ (2553) ด้านของภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นตามจำนวน ของสมาชิกในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน และค่าใช้จ่าย ในการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตร รวมทั้งยังสอดคล้องกับ นิโบล นวลอินทร์ (2550) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้สินเกษตรกร คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดิน รายจ่ายภาคการเกษตร รายจ่ายนอกภาคการเกษตร

ปัจจัยด้านค่านิยม/ทัศนคติ ที่มีผลต่อการ ก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านค่านิยม/ ทัศนคติด้านสภาพทางสังคมที่ต้องสร้างภาพลักษณ์ มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริณภา โภคาพาณิชย์ และสัญญา เคนาภูมิ (2560) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สิน ของเกษตรกร อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคาย คือ ด้านการขยับฐานะทางสังคม ด้านค่านิยมใหม่ ด้านบริโภคนิยม ด้านอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และด้านการดูแลครอบครัว และสอดคล้องกับ Sanguanwongse, (2018) ศึกษา เรื่อง การวิเคราะห์

สภาวะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียน ประเทศไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการก่อหนี้ของสมาชิก เครดิตยูเนียนในด้านค่านิยม/ทัศนคติ ได้แก่ การสร้าง ภาพลักษณ์ทางสังคมปัจจัยค่านิยม/ทัศนคติด้านการ รู้จักบริหารเงิน ด้านค่านิยม/ทัศนคติด้านนโยบาย การเมือง

ปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค/อุปโภค ที่มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัย ด้านการศึกษาบุตร มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิก สหกรณ์การเกษตรที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับสำนักวิจัย เศรษฐกิจการเกษตร (2561) พบว่า ปัจจัยที่มีผล ต่อความต้องการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตร คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่กำลังเรียนหนังสือ รวมทั้งปัจจัย ด้านความจำเป็นในการบริโภค ด้านความต้องการปัจจัย 4 อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ด้านการรักษาพยาบาล/ โรคประจำตัว ด้านปัญหาภัยพิบัติ (น้ำท่วม/ภัยแล้ง) และด้านความสะดวกสบายในชีวิต และด้าน ความต้องการทางเทคโนโลยี (อุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือการเกษตร รถไถ รถแทรกเตอร์) และ สอดคล้องกับ เสาวนีย์ ณ นคร (2557) พบว่า ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวม ของชาวประมงทะเล คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคม และพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ค่าใช้จ่าย ในหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และรองเท้า เวชภัณฑ์ และค่า รักษาพยาบาล การเดินทางและการสื่อสาร การศึกษา บันเทิงและนันทนาการ และงานพิเศษโอกาสพิเศษ

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกร ควรพิจารณา สถานภาพสมรสของครัวเรือน อายุของสมาชิก เพื่อลดความเสี่ยงด้านการค้างชำระหนี้ของสมาชิก

2. สหกรณ์การเกษตรและหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเพิ่มรายได้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน จากทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจในด้านของการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การวางแผนด้านการเงิน การลงทุนด้านการเกษตร รวมทั้งสถาบันการศึกษาควรเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้และส่งเสริมบุคลากรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรให้รู้จักการออม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้ที่สนใจสามารถทำการศึกษาเพิ่มเติมและต่อยอดได้ โดยการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพล

ต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในภาพรวมของประเทศในภาคอื่น ๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร 3 จังหวัดปริมณฑล เพื่อเห็นถึงภาพรวมของการเป็นหนี้ทั้งประเทศ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการในการจัดทำนโยบายแผนงานและโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในประเทศไทย

2. จากการศึกษาพบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีอายุมาก และในอนาคตจะเกิดสังคมผู้สูงอายุ และมีจำนวนหนี้สินมาก ดังนั้นควรมีการศึกษสาเหตุของการเป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรผู้สูงอายุในเชิงลึก เพื่อนำมาศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2560). ผลการดำเนินงานสหกรณ์ ประจำปี 2560. ค้นเมื่อ สิงหาคม 20, 2562, จาก https://www.cad.go.th/ewtdadmin/ewtd/statistic/download/sahakorn_60/Data60/in60/in_1_60.xlsx
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2560). สารสนเทศความรู้ทางการเงินสหกรณ์การเกษตร ประจำปี 2560. ค้นเมื่อ สิงหาคม 20, 2562, จาก https://www.cad.go.th/ewtdadmin/ewtd/statistic/download/report_info/60/kaset_2_60.pdf
- ณัฐพร ธรรม์ชูวงศ์. (2555). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์และสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (กรณีศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์และคณะเกษตรศาสตร์). รายงานวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิโลบล นวลอินทร์. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของเกษตรกร ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิ่นภพวิณ วรรณรัตน์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการเงิน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชญา ผลปราชญ์. (2553). หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรใน ตำบลหนองแวง อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยา เจียรพันธ์. (2553). หนี้สินเกษตรกรไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- ศิริินภา โภคาพานิชย์และสัญญา เคนาภูมิ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร*, 5 (ฉบับพิเศษ), 192-201.
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2561). *จุลทรรศน์ภาคเกษตรไทยผ่านข้อมูลทะเบียนเกษตรกรและสำมะโนเกษตร*. ค้นเมื่อ สิงหาคม 20, 2562, จาก https://www.pier.or.th/wp-content/uploads/2018/05/aBR_IDGE_d_2018_009.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. ค้นเมื่อ สิงหาคม 20, 2562, จาก [https://www.nesdb.go.th/download/plan12/สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12.pdf](https://www.nesdb.go.th/download/plan12/สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12.pdf).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *รายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน พ.ศ. 2560 ระดับจังหวัด*. ค้นเมื่อ สิงหาคม 20, 2562, จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pubs/e-book/Income-Households2560/index.html#143>.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *การศึกษาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรและขนาดของเงินกู้ที่เหมาะสม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เสาวณีย์ ณ นคร. (2557). *พฤติกรรมผู้บริโภค การเป็นหนี้และคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Jame, S. Duesenberry. (1959). *Income, saving, and the theory of consumer behavior (Harvard economic studies)*. Harvard University Press.
- Keynes, J.M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*, London: Macmillan; The Collected Writings of John Maynard Keynes, Vol. 6.
- Mingmaneeenakin, W. (2008). *Lak setthasatmaha phak*. [Macroeconomics]. Bangkok: Thammasat University, Thailand.
- Sanguanwongse, V. (2018). “Debt Analysis of Credit Union Cooperatives Member in Thailand”. The ICA2018 Research Conference., 205.
- Sanguanwongse, V., P. Kikuchi, and K. Seemanon. (2019). Debt Analysis of Agricultural Cooperative members in Thailand. *International Journal of Novel Research in Marketing Management and Economics*, 6(1), 53-59.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. n.p.: Times Printers Sdn.